

YO'L HARAKATI XAVFSIZLIGI TUSHUNCHASI

Rasulov Abrorjon Iskandar o'g'li
Alijonov Abdusattor G'anijon o'g'li

Annotatsiya: *Ushbu maqolada yo'l harakati xavfsizligi tushunchasi, uning huquqiy-me'yoriy asoslari, ijtimoiy ahamiyati hamda zamonaviy boshqaruv tizimlaridagi o'rni tahlil qilingan. Yo'l harakatida ishtirok etuvchi barcha subyektlarning javobgarligi, texnologik yondashuvlar va xavfsizlikni oshirish omillari yoritib berilgan.*

Kalit so'zlar: *yo'l harakati xavfsizligi, transport tizimi, avtotransport, huquqiy-me'yoriy asoslar, intellektual transport tizimlari, xavfsizlik madaniyati.*

KIRISH

O'zbekiston Respublikasi IIVning 2018-yil 9-apreldagi "Yo'l harakati xavfsizligini ta'minlashga doir targ'ibot va tashviqot ishlarini yanada takomillashtirish to'g'risida"gi 100-sonli buyrug'ida yo'l harakati xavfsizligi xizmatining yo'l harakati xavfsizligini targ'ibot va tashviqot qilishga doir faoliyati qanday tashkil qilinishi belgilab berilgan.

Halokatlikni kamaytirishga qaratilgan kompleks tadbirlarni ishlab chiqish uchun asos bo'lib, tadqiqot natijalari va YTH tahlili xizmat qiladi. YTHalokatlik oqibatlariga olib keladigan omillar majmuaviy hisoblanadi [1].

Shuningdek, yuzaga keladigan har bir yo'l-transport holati uning ishtirokchilari harakatining takrorlanmas va bir marta sodir bo'ladigan holatidir. Yo'llarda avtotransport vositalari va piyodalar orasida harakat xavfsizligini ta'minlash maqsadida bir qator ishlar olib borilishiga qaramasdan, 2018-yilning ikkinchi yarim yilligida yo'l-transport hodisalari sonining ko'payganligi yil yakuni bo'yicha aniqlangan tahlillarda ma'lum bo'ldi.

O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2017-yil 23-dekabrdagi "Xavfsiz shahar" yagona apparat-dasturini yaratish bo'yicha loyihasini amalga oshirishni muvofiqlashtiruvchi komissiya yig'ilishining 1-son bayoni va Oliy ta'lim vazirligining loyiha bo'yicha 2018-yil 16-yanvardagi 39-son buyrug'li ijrosini ta'minlash bo'yicha barcha OTMlarda "Xavfsiz shahar" doirasida harakat xavfsizligini takomillashtirish bo'yicha tadbirlar rejasi ishlab chiqilgan.. Mazkur tadbirlar harakat xavfsizligini ta'minlashni intellektual tizimlari bilan hamohanglikda ishlab chiqilgan [2,3,4].

O'zbekiston Respublikasi xukumati tomonidan yo'l harakati xavfsizligini ta'minlash sohasi bo'yicha qabul qilinayotgan huquqiy-me'yoriy xujjatlar takomillashtirilib borilmoqda.

Ushbu salbiy holatlarni aholi orasida, ayniqsa yoshlar orasida sodir bo'lmasligini ta'minlash, yo'l-transport hodisalarini oldini olish maqsadida yo'l harakati xavfsizligini ommaviy axborot vositalari orqali targ'ibot va tashviqot qilish quyidagi tartibda amalga oshiriladi:

televidenie orqali yo'l harakati xavfsizligini targ'ibot va tashviqot qilish. Bunda televidenie bilan hamkorlikda maxsus ko'rsatuv, rukn, lavha va roliklar tayyorlanib, sohaga kiritilayotgan yangiliklar, amalga oshirilayotgan ishlar, o'tkazilayotgan profilaktik tadbirlar, musobaqalar, yo'l-transport hodisalari, qoidabuzarliklarni aniqlash bo'yicha o'tkazilgan reydlar haqida ma'lumotlar beriladi; radio orqali yo'l harakati xavfsizligini targ'ibot va tashviqot qilish. Bunda radiokanallar bilan hamkorlikda maxsus eshittirish, rukn, xabar va roliklar tayyorlanib, sohaga kiritilayotgan yangiliklar, amalga oshirilayotgan ishlar, o'tkazilayotgan profilaktik tadbirlar, musobaqalar, yo'l-transport hodisalari, qoidabuzarliklarni aniqlash bo'yicha o'tkazilgan reydlar, yo'llardagi vaziyat haqida ma'lumotlar beriladi;

Gazeta va jurnallar orqali yo'l harakati xavfsizligini targ'ibot va tashviqot qilish. Bunda gazeta va jurnallar tahririyatlari bilan hamkorlikda maxsus rukn, maqola va xabarlar tayyorlanib, sohaga kiritilayotgan yangiliklar, amalga oshirilayotgan ishlar, o'tkazilayotgan profilaktik tadbirlar, musobaqalar, yo'l-transport hodisalari, qoidabuzarliklarni aniqlash bo'yicha o'tkazilgan reydlar haqida ma'lumotlar beriladi; veb-saytlar orqali yo'l harakati xavfsizligini targ'ibot va tashviqot qilish. Bunda Internet nashrlari bilan hamkorlikda maxsus rukn, maqola va xabarlar tayyorlanib, sohaga kiritilayotgan yangiliklar, amalga oshirilayotgan ishlar, o'tkazilayotgan profilaktik tadbirlar, musobaqalar, yo'l-transport hodisalari, qoidabuzarliklarni aniqlash bo'yicha o'tkazilgan reydlar, yo'llardagi vaziyat haqida ma'lumotlar beriladi;

Yo'l harakati xavfsizligini og'zaki usulda targ'ibot va tashviqot qilish vazirlik, idora va tashkilotlar, muassasalar, korxonalar, o'quv muassasalari va mahallalarda seminar, davra suhbatlari va uchrashuvlarda sohaga kiritilayotgan yangiliklar, amalga oshirilayotgan ishlar, o'tkazilayotgan profilaktik tadbirlar, musobaqalar, yo'l-transport hodisalari, qoidabuzarliklarni aniqlash bo'yicha o'tkazilgan reydlar natijalari bo'yicha ma'ruzalar o'qish orqali amalga oshiriladi;

Yo'l harakati xavfsizligini yozma usulda targ'ibot va tashviqot qilish. Bunda yo'l harakati xavfsizligini targ'ibot va tashviqot qilish maqsadida darslik, o'quv qo'llanma, risola va savolnomalar tayyorlanib, chop ettiriladi;

Yo'l harakati xavfsizligini ko'rgazmali qurollar orqali targ'ibot va tashviqot qilish. Yo'l harakati xavfsizligini targ'ibot va tashviqot qilish maqsadida plakat, banner, buklet va kalendarlar ishlab chiqish hamda chop ettirish. Ularni ma'muriy binolar, yo'l yoqalariga joylashtirish, o'tkazilayotgan profilaktik tadbirlar, musobaqalar, uchrashuv va suhbatlar davomida tarqatish;

Targ'ibot va tashviqot ishlariga homiy tashkilotlar jalb qilish va ular bilan bu borada ish rejalari va hamkorlik qilish bo'yicha shartnomalar tuzish;

Yo'l-transport hodisalarining oldini olish maqsadida «Harakat xavfsizligi oyligi», «Diqqat, temir yo'l!», «Diqqat, bolalar!», «Ta'til» «Diqqat, piyoda!» va boshqa tadbirlar o'tkazish.

O'zbekiston Respublikasi Ichki ishlar vazirining 2019-yil 16-aprel kunidagi 98-son buyrug'ida ichki ishlar organlari xodimlarini sog'lom turmush tarzini qo'llab-quvvatlash

va jismoniy faolligini oshirish, shuningdek, Vazirlar Mahkamasining 2018-yil 19-maydagi 377-son “O‘zbekiston Respublikasi yo‘l havfsizligini ta‘minlash tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi qarori, O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018-yil 18-dekabrda PQ-4063-son “Yuqumli bo‘lmagan kasalliklar profilaktikasi, sog‘lom turmush tarzini qo‘llab – quvvatlash va aholining jismoniy faolligi darajasini oshirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi qarori talablariga asosan, davlat organlari va tashkilotlarida haftasiga kamida bir marotaba xodimlarning jismoniy tarbiya-ommaviy tadbirlarda ishtirok etishini nazarda tutadigan “Salomatlik kuni” joriy etilishi, bundan tashqari Vazirlar Mahkamasining 201-yil 19-maydagi 377-son “O‘zbekiston Respublikasi yo‘l havfsizligini ta‘minlash tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi qaroriga muvofiq, har oyning uchinchi juma kunida “Avtomobilsiz kun” aksiyasi o‘tkazilishi hamda har haftaning juma kuni “Yo‘l harakati xavfsizligi kuni” doirasida ichki ishlar organlari yo‘l harakati xavfsizligi qoidalariga rioya etish, yo‘l-transport hodisalarining oqibatlarini tushuntirishga qaratilgan targ‘ibot-tashviqot tadbirlari o‘tkazilishi va doimiy ravishda yo‘l harakati xavfsizligi qoidalarini buzish holatlarining oldini olish va yo‘l-transport hodisalari profilaktikasini ta‘minlashga qaratilgan maxsus tadbirlar tashkil etilishi belgilanib, vazirlik tomonidan har haftaning juma kuni “Yo‘l harakati xavfsizligi kuni” tadbirlari doirasida xodimlarga shaxsiy avtotransport vositalaridan foydalanmaslikni tavsiya etildi. Ushbu buyruq bilan har haftaning juma kuni “Yo‘l harakati xavfsizligi kuni” va “Avtomobilsiz kun” aksiyasi tadbirlari doirasida xodimlarning shaxsiy avtotransport vositalaridan foydalanmasligi ko‘rsatib o‘tili.

Mamlakatimizda so‘nggi yillarda yo‘l harakati xavfsizligini ta‘minlash tizimini takomillashtirish sohasida keng qamrovli tashkiliy-amaliy ishlar amalga oshirildi [5].

Shu bilan birga, ko‘rilayotgan chora-tadbirlarga qaramasdan, o‘limga olib kelgan yo‘ltransport hodisalarining soni hali ham yuqori bo‘lib, avtomobil yo‘llarida xavfsizlikni ta‘minlash tizimini tubdan isloh qilish zarurligini ko‘rsatmoqda.

Jumladan, yo‘l infratuzilmasini harakat xavfsizligini ta‘minlashning zamonaviy talablariga to‘liq muvofiqlashtirish, ushbu sohadagi qoidabuzarliklarning barvaqt profilaktikasiga yo‘naltirilgan samarali tizimni yo‘lga qo‘yish, shuningdek, inson omilini istisno qiluvchi raqamli texnologiyalarni keng joriy etish talab etilmoqda.

2022-2025 yillarda O‘zbekiston Respublikasida jamoat xavfsizligini ta‘minlash tizimini rivojlantirish strategiyasiga muvofiq, shuningdek, Yangi O‘zbekiston sharoitida avtomobil yo‘llarida inson hayoti va sog‘lig‘ini har qanday hodisalardan kafolatli himoya qilish maqsadida: manfaatdor vazirlik va idoralar bilan birgalikda quyidagi chora-tadbirlarni amalga oshirish kuzda tutilga:

a) yo‘l harakati xavfsizligini ishonchli ta‘minlash, yo‘l-transport hodisalarining barvaqt oldini olish maqsadida “Umr tezlikdan muhimdir” va “Xavfsizlik kamari – hayot garovi” shiorlari ostida kompleks targ‘ibot va tashviqot ishlarini tashkil etsin;

b) bir oy muddatda quyidagilarni nazarda tutgan holda, o‘quvchilar orasida yo‘l harakati

qoidalari targ'ibotini kuchaytirishga qaratilgan Hukumat qarori loyihasini kiritsin:

Xulosa: "Yo'l harakati intizomi bolalikdan boshlanadi" shiori ostida maktabgacha ta'lim muassasalari tarbiyalanuvchilari va maktab o'quvchilariga yo'llarda, chorrahalarda va piyodalar o'tish joylarida harakatlanish asoslarini amaliy-ko'rgazmali tarzda o'rgatish, ularning ongiga bolaligidan boshlab yo'l harakati intizomini singdirish; maktablarda "Harakat xavfsizligi sinfxonalari"ni, mahallalarda "Yo'l harakatini o'rgatish maydonchalari"ni tashkil etish;

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Yo'l-transport hodisalari tahlili: o'quv qo'llanma/ G'.A.Samatov, M.N.Usmanova.- Toshkent:TAYLQEI, 2019.- 111 bet.
2. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2017 yil 23 dekabrda va Oliy ta'lim vazirligining loyiha bo'yicha 2018 yil 16 yanvardagi 39-son buyrug'I.
3. Vazirlar Mahkamasining 2018 yil 19 maydagi 377-son "O'zbekiston Respublikasi yo'l havfsizligini ta'minlash tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarori.
4. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018 yil 18 dekabrda PQ-4063-son "Yuqumli bo'lmagan kasalliklar profilaktikasi, sog'lom turmush tarzini qo'llab - quvvatlash va aholining jismoniy faolligi darajasini oshirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarori
5. <https://yhxx.uz/oz/news/avtomobil-yollarida-inson-xavfsizligini-ishonchli-taminlashva-olim-holatlarini-keskin-kamaytirish-chora-tadbirlari-togrisida>